

Identification and Promotion of the Role of Nature in the Perception of Contemporary Homes

Parisa Yamani¹

1. Assistant Professor in Architecture, University of Zanjan, P_yamani@znu.ac.ir

Article Info:

Article type:
Research Article

history:
Received:

2024/8/7

Received:
2024/10/17

Accepted:
2024/11/27

Published:
2025/2/3

Keywords:

perception, home,
nature, content
analysis.

Abstract: For the word home to have its true meaning, it must genuinely be a place of peace and comfort for humans. One of the factors that leads to creating this feeling is the sense of belonging to a place. Although many components-including psychological aspects-are effective in fostering this feeling, this research seeks to identify and enhance effective physical factors through sensation and perception. This research is qualitative in nature and practical in purpose. The research method is qualitative content analysis. Data collection methods include both library research and fieldwork. The statistical population comprises 50 architecture students who participated in an open-ended test. This research aims to understand people's lived experiences and describe them in the same way that they are encountered. This study shows that the more connected the residents of contemporary homes are to nature, the more effective it is in creating a sense of belonging in them. In this regard, effective physical elements related to natural factors have been introduced, and solutions have been proposed to enhance this sensory richness.

Cite this article: Yamani, P (2025) Identification and Promotion of the Role of Nature in the Perception of Contemporary Homes, *Architectural & Environmental Research* 2(3), 315-333.
<https://doi.org/10.30470/jaer.2025.2050518.1175>

© The Author(s).

Homepage: jaer.znu.ac.ir

Publisher: University of Zanjan

شناسایی و ارتقاء نقش طبیعت در ادراک خانه های معاصر

پرینسا یمانی^۱ ID

۱. استادیار گروه معماری دانشگاه زنجان، زنجان، ایران. P_yamani@znu.ac.ir

چکیده: واژه‌ی خانه برای آن که مفهوم واقعی خود را داشته باشد، باید به‌راستی محلی برای آرامش و آسایش انسان باشد. یکی از عواملی که منجر به ایجاد این حس می‌شود، حس تعلق به مکان است. اگرچه مؤلفه‌های بسیاری از جمله مسائل روان‌شناختی در ایجاد این حس در افراد مؤثر هستند، ولی این پژوهش به دنبال شناسایی و ارتقای عوامل کالبدی مؤثر از طریق احساس و ادراک است. یکی از عوامل مؤثر، وجود عوامل طبیعی و ارتباط افراد با آن است که در خانه‌های معاصر با توجه به محدودیت‌های موجود، کمرنگ شده است. هدف از این پژوهش شناسایی و ارتقای عوامل طبیعی مؤثر در ایجاد حس تعلق به مکان در خانه‌های معاصر است. این پژوهش از لحاظ ماهیت، کیفی و از لحاظ هدف، کاربردی است. روش پژوهش، تحلیل محتوای کیفی و از انواع روش‌های کیفی، روش عرفی می‌باشد. روش گردآوری اطلاعات پژوهش به صورت کتابخانه‌ای و میدانی بوده و جامعه‌ی آماری شامل ۵۰ نفر از دانشجویان کارشناسی معماری در آزمون بازپاسخ است. این پژوهش به دنبال فهم تجربه‌ی زیسته‌ی افراد و توصیف آن به همان نحوی است که مورد مواجهه قرار می‌گیرند. این مطالعه نشان می‌دهد که هرچه ساکنان خانه‌های معاصر در ارتباط بیشتری با طبیعت باشند، در ایجاد حس تعلق در آن‌ها مؤثر خواهد بود. در این راستا، عناصر کالبدی مؤثر مرتبط با عوامل طبیعی معرفی و راهکارهایی جهت افزایش این غنای حسی پیشنهاد شده است.

اطلاعات مقاله:

نوع مقاله: پژوهشی

تاریخ‌ها:

دریافت: ۱۴۰۳/۵/۱۷

بازنگری: ۱۴۰۳/۷/۲۶

پذیرش: ۱۴۰۳/۹/۷

انتشار: ۱۴۰۳/۱۰/۱۵

واژگان کلیدی:

ادراک، خانه، طبیعت، تحلیل محتوا

استناد: یمانی، پرینسا (۱۴۰۳). شناسایی و ارتقاء نقش طبیعت در ادراک خانه های معاصر. پژوهش‌های معماری و محیط، ۲(۳): ۲۳۳-۳۱۴.

<https://doi.org/10.30470/jaer.2025.2050518.1175>

ناشر: دانشگاه زنجان.

© نویسندگان

DOI: <https://doi.org/10.30470/jaer.2025.2050518.1175>

Homepage:

jaer.znu.ac.ir

مقدمه

واژه‌ی خانه برای آن که مفهوم واقعی خود را داشته باشد، باید به‌راستی محلی برای آرامش و آسایش انسان باشد. یکی از عواملی که منجر به ایجاد این حس می‌شود، حس تعلق به مکان است. اگرچه مؤلفه‌های بسیاری از جمله مسائل روان‌شناختی در ایجاد این حس در افراد مؤثر هستند، ولی این پژوهش به دنبال شناسایی و ارتقای عوامل کالبدی مؤثر در ایجاد حس تعلق به مکان است. احساس تعلق به مکان، منتج از ادراک و حس مکان است. لینچ معنادار بودن و توانایی ادراک مکان را یک جزء اساسی رضایت عاطفی و دل‌بستگی به مکان می‌داند (لینچ، ۱۳۷۶: ۱۸۴). احساس تعلق به مکان باعث می‌شود که انسان خود را جزئی از مکان بداند و بر اساس تجربه‌های خود از نشانه‌ها، معانی و عملکردها، شخصیت و نقشی برای مکان در ذهن متصور سازد و در نتیجه، مکان برای او مهم و قابل احترام شود (فلاح، ۱۳۸۵: ۶۰).

در خانه‌های سنتی ایران، این غنای حسی بسیار پررنگ‌تر از خانه‌های معاصر بود. از این رو، شخص احساس تعلق

بیشتری نسبت به خانه‌ی خود داشت. به نظر می‌رسد یکی از عوامل مؤثر در ایجاد این حس، وجود عوامل طبیعی و ارتباط افراد با آن بود که در خانه‌های معاصر با توجه به محدودیت‌های موجود، این نقش کم‌رنگ شده است. هدف از این پژوهش شناسایی و ارتقای عوامل طبیعی مؤثر در ایجاد حس تعلق به مکان در خانه‌های معاصر است.

بر مبنای این هدف، سؤالات پژوهش بدین ترتیب تعریف می‌شود:

ادراک حسی ساکنان خانه‌های معاصر از خانه‌ی خود چیست؟

نقش عوامل طبیعی در ادراک حسی خانه‌های معاصر چیست؟

چگونه می‌توان با محدودیت‌های موجود، نقش عوامل طبیعی را در ادراک خانه‌های معاصر افزایش داد؟

این پژوهش از لحاظ ماهیت، کیفی و از لحاظ هدف، کاربردی است. روش پژوهش، تحلیل محتوای کیفی و از انواع روش‌های کیفی، روش عرفی انتخاب شد. روش گردآوری اطلاعات پژوهش نیز در راستای پاسخ‌گویی به سؤالات

پژوهش، به صورت کتابخانه‌ای و میدانی بوده و جامعه‌ی آماری شامل ۵۰ نفر از دانشجویان کارشناسی معماری در آزمون بازپاسخ است. این پژوهش به دنبال فهم تجربه‌ی زیسته‌ی افراد و توصیف آن به همان نحوی است که مورد مواجهه قرار می‌گیرند.

۱. دیدگاه‌ها و مبانی نظری

ما جهان را به گونه‌ای که احساس و ادراک می‌کنیم، مورد قضاوت قرار داده و رفتار خود را بر اساس آن تنظیم می‌کنیم. حواس ما به عنوان اولین عامل ارتباط ما با محیط، نقش مهمی را در این میان بازی می‌کند و برای ادراک، ارزیابی و رفتار در فضا نقش اساسی دارد. بدین ترتیب می‌توان گفت احساس، مرحله‌ای است که به ما کمک می‌کند اطلاعات محیط را دریافت کنیم و به گونه‌ای قابل انتقال، به مغز ارسال نماییم. احساس اولین گام به سوی ادراک محیط و وارد شدن در فرایند ارتباط است (پاکزاد، ۱۳۹۱: ۶۰). ما اطلاعات محیط را به وسیله‌ی حواس پنج‌گانه و بر اساس آستانه‌های ظرفیت حسی هر یک از حس‌ها دریافت

کرده و به شکلی در می‌آوریم که قابل انتقال به مغز باشد. سپس آن‌ها را به مغز مخابره می‌کنیم (همان: ۶۱).

بدین ترتیب، فرد با اندام‌های حسی خود، اطلاعات را از دنیای اطراف جمع‌آوری می‌کند و در پایان این مرحله، آماده‌ی ورود به مرحله‌ی ادراک، یعنی معنا دادن به این اطلاعات می‌شود. گذر از مرحله‌ی احساس به ادراک به حدی سریع است که نمی‌توان به راحتی میان آن دو مرزی را شناسایی کرد (پاکزاد، ۱۳۹۱: ۹۹). ادراک، مرحله‌ای است که در آن اطلاعات ارسال شده توسط حواس به مغز و دستگاه عصبی، سازماندهی و تفسیر می‌شود (همان: ۱۰۷).

یکی از شاخصه‌های مورد توجه فضا از منظر پدیدارشناسانی چون پلاسما، ادراک‌پذیری آن توسط تمام حواس از جمله لامسه و بویایی است. این تأکید در مقابل معماری بصرمحور قرار دارد. با کمی دقت در کیفیات حسی خانه‌های سنتی ایرانی می‌توان این کیفیت را در فضاهای مختلف خانه حس کرد. در واقع، در این خانه‌ها هر فضایی با عطر و بوی

پنج گانه و تأثیر مقیاس فضا بر چگونگی احساس فضا مورد بررسی قرار می دهد (لینچ، ۱۳۷۶).

در حوزه ی روان شناسی، ادراک فرایندی ذهنی است که طی آن تجارب حسی معنا دار شده و انسان روابط امور و معانی اشیاء را درمی یابد (ایروانی و خداپناه، ۱۳۷۹: ۲۵). ادراک جهان، حاصل درهم تنیدگی همه حس های ما با هم و با جهان است (هوپ، ۲۰۱۲: ۱۵۳). جهان ادراک حسی، جهانی است که از طریق اندام های حسی و در زندگی روزمره برای ما عیان می شود (اصغری، ۲۰۱۵: ۳).

به نظر اندیشمندان اسلامی، ادراکات انسان از مقوله ی روحی است. اگرچه اصلی ترین منبع اطلاعات و دانش انسان از محیط از طریق حواس ظاهری است، اما تکمیل و شناخت این اطلاعات بدون استفاده از حواس باطنی، تعقل و تفکر و بدون حضور در فضای جهان بینی و فرهنگ و سابقه ی تاریخی و بدون بهره گیری از امکانات ذهن انسانی ممکن نخواهد بود (عباسی، ۱۳۹۴).

خاص خود و با ارتباطی که با باد و باران و آفتاب دارد، حواس لامسه و بویایی انسان را درگیر کرده و تشخیص می یابد (حمزه نژاد و دشتی، ۱۳۹۵: ۳۰).

در ادراک فضا، هرچه اندام های حسی بیشتری تحریک شوند، تأثیر گذاری فضا بیشتر و درک فضا کامل تر است و احتمال جذابیت، نقش انگیزی و خاطره انگیزی آن افزایش می یابد (سرمدی، ۱۳۹۹: ۳۴).

در حوزه ی احساس و ادراک، پژوهش های بسیاری در حوزه ی روان شناسی محیط صورت گرفته است. یکی از منابع مطرح در این زمینه، کتاب "الفبای روان شناسی محیط برای طراحان" است که به تفصیل به مبحث احساس و ادراک و شناخت محیط و ابعاد مختلف آن ها پرداخته است (پاکزاد، ۱۳۹۱). بنتلی و همکارانش در کتاب "محیط های پاسخ ده" بر غنای حسی به عنوان یکی از محورهای بهبود کیفیت محیط تأکید می کنند (بنتلی، ۱۳۸۵). همچنین لینچ نیز در کتاب "مدیریت حس منطقه"، کیفیت احساس شده از محیط را در قالب حواس

با توجه به پیشینه‌ی تاریخی خانه در ایران، در پژوهش‌های مربوط به ادراک، به مقوله‌ی ادراک خانه نیز بسیار پرداخته شده است (دامیار، ۱۴۰۲؛ سلجی و همکاران، ۱۴۰۰؛ گلابی و همکاران، ۱۳۹۸؛ شجاعی و سعدوندی، ۱۳۹۵؛ داعی‌پور، ۱۳۹۳). این پژوهش‌ها عموماً خانه‌های تاریخی را از منظر ادراک کاربران مورد بررسی قرار داده‌اند. به نظر می‌رسد در این میان، خانه‌های معاصر در پژوهش‌ها مغفول مانده‌اند. از سوی دیگر، پژوهش‌هایی در حوزه‌ی ادراک طبیعت صورت پذیرفته است، ولی بیشتر آن‌ها صرفاً به ادراک منظر پرداخته‌اند (سرمدی و همکاران، ۱۳۹۹؛ لک و جلالیان، ۱۳۹۷) و نقش طبیعت در ادراک فضاهای داخلی مغفول مانده است.

۲. کاربرد روش‌ها و تکنیک‌ها

این پژوهش از لحاظ ماهیت، کیفی و از لحاظ هدف، کاربردی است. روش پژوهش، تحلیل محتوای کیفی می‌باشد. تحقیق کیفی، ماهیتی چندروشی دارد که رویکردی تفسیری-طبیعت‌گرا به موضوع بحث مورد نظر را شامل می‌شود. به این

معنا که پژوهشگران کیفی، پدیده‌ها را در شرایط طبیعی خود مطالعه می‌کنند. تلاش آن‌ها فهم یا تفسیر پدیده‌ها از نظر معانی موردنظر مردم است. تحقیق کیفی شامل استفاده آگاهانه و گردآوری مجموعه‌ای از داده‌های تجربی است (گروت، ۱۳۸۴: ۱۷۶).

روش گردآوری اطلاعات پژوهش به صورت کتابخانه‌ای و میدانی بوده و به دنبال فهم تجربه‌ی زیسته‌ی افراد و توصیف آن به همان نحوی است که مورد مواجهه قرار می‌گیرند. پدیدارشناسی اساساً مطالعه‌ی تجربه‌ی زیسته یا زیست‌جهان است. توجه به تجربه‌ی زیسته به منزله‌ی تلاش برای فهم یا درک معانی تجربه‌ی انسان، آن‌چنان که زیسته می‌شود، تلقی می‌شود و هدفش آشکارساختن معانی جدید یا معانی مغفول مانده است. بنابراین، پدیدارشناسی به جهان آن‌چنان که به وسیله‌ی یک فرد زیسته می‌شود، توجه دارد، نه جهان یا واقعیتی که جدا از انسان باشد. در این حالت، پدیدارشناسی راهی است که هدف از پیمودن آن، فراهم ساختن امکان

طبقه‌بندی نظام‌مند، کدبندی و تم‌سازی یا طراحی الگوهای شناخته شده دانست (Hsieh and Shannon, 2005). از انواع مختلف روش محتوا، روش پژوهش حاضر از نوع تحلیل محتوای عرفی است. در این روش، مقوله‌ها از داده‌ها ناشی می‌شوند. بنابراین از طریق استقرار، مقوله‌ها از داده‌ها ظهور می‌یابند (ایمان، ۱۳۹۰). از این طریق، امکان تحلیل داده‌ها و شناخت تجربه‌ی ساکنین و شناسایی تم‌ها و مفاهیم نهفته در تجربه‌ی مکان خانه محقق شده است.

تجزیه و تحلیل

واحد تحلیل در این پژوهش نوشته‌های ساکنین است که پس از یکپارچه شدن، با بازخوانی مکرر تلاش شد تا درون‌مایه‌های اصلی میان داده‌ها استخراج شود. سپس پس از تلخیص و ساده‌سازی، به صورت واحدهای معنا درآمدند. واحدهای معنا رمزگذاری شدند و در مقولات و زیرمقولاتی مورد طبقه‌بندی قرار گرفتند. سپس تم‌ها از آن‌ها استخراج شد و سعی شد که بر اساس هدف پژوهش، نقش عوامل طبیعی در میان همه موارد مورد

دسترسی به ساختارها و معناهاى زیست‌جهان است (شولتز، ۱۳۸۸).

در این پژوهش، از ۵۰ نفر از دانشجویان سال دوم کارشناسی معماری در آزمون بازپاسخ، خواسته شد که هنگام حضور در خانه‌ی خود، از لحظه‌ی ورود به خانه و در زمان‌های مختلف، صداهاىی که می‌شنوند، بوهاىی که استشمام می‌کنند، چیزهاىی که می‌بینند و احساس‌هاىی که در آن‌ها برانگیخته می‌شود را بنویسند. نوشته‌ها جمع‌آوری شد و مورد مطالعه قرار گرفت. از این میان، ۳۵ نوشته با کیفیت مناسب‌تری برای تحلیل تشخیص داده شد و بقیه موارد به دلایلی از جمله نگاه توصیفی و صرفاً کالبدی یا کیفیت نامناسب نوشتار کنار گذاشته شدند. سپس نوشتارها مورد تحلیل محتوا قرار گرفت.

تحلیل محتوای کیفی یکی از روش‌های تحقیق است که برای تحلیل داده‌های متنی کاربرد فراوان دارد (ایمان، ۱۳۹۰: ۱۸). تحلیل محتوای کیفی را می‌توان روش تحقیقی برای تفسیر ذهنی محتوای داده‌های متنی از طریق فرایندهای

بررسی قرار گیرد که نتایج حاصله شامل موارد ذیل است.

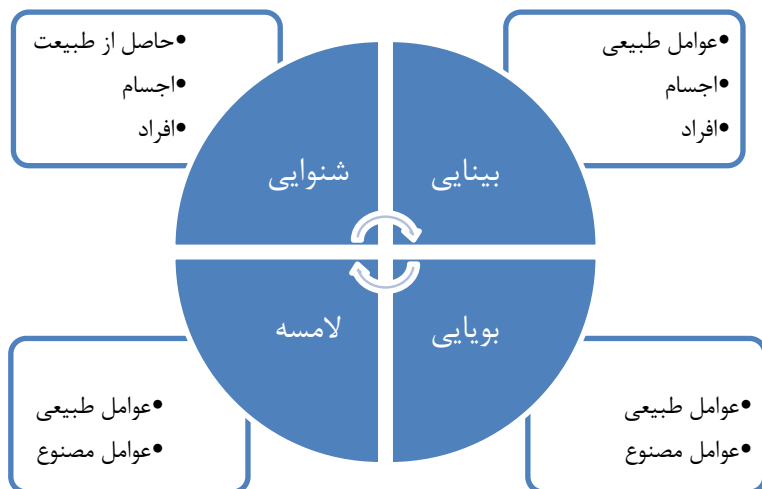
در رابطه با حس شنوایی، صداهایی که ساکنان خانه عموماً می‌شنوند در سه دسته‌ی صداهای حاصل از طبیعت، صدای افراد و صدای اجسام قابل دسته‌بندی است. صداهای مطلوب شامل صداهایی مانند صدای بازی‌های کودکانه، صدای مادر برای همکاری در چیدن سفره، صدای خوشحالی و خنده‌ی بچه‌ها از پارک کناری و صدای خنده است که از افراد شنیده می‌شود و یا صداهایی از اجسام به واسطه‌ی حضور افراد مانند صدای قل‌قل غذا در آشپزخانه، تق‌تق برخورد ظروف غذا از آشپزخانه و صدای سه‌تار شنیده می‌شوند. از این میان، بیشترین فراوانی مربوط به صداهای شنیده شده در طبیعت است و می‌توان گفت تقریباً همه صداهایی که از طبیعت شنیده می‌شود مطلوب هستند. به صداهای آزاردهنده تحت عناوین کوچه پرسر و صدا، صدای ترافیک، صدای عبور سریع

قطار و صدای موتور سردخانه‌ی رستوران همسایه اشاره شده است که در دسته‌بندی صداهای اجسام قرار می‌گیرند.

در رابطه با تحریک حس بویایی، بوهای استشمام شده شامل بوهای حاصل از عوامل طبیعی و بوهای حاصل از عوامل مصنوعی مورد دسته‌بندی قرار گرفتند. از این میان، تنها برخی از بوهای حاصل از عوامل مصنوعی مانند بوی هوای آلوده آزاردهنده هستند.

عوامل مؤثر در تحریک حس لامسه نیز در دو دسته‌ی کلی عوامل طبیعی و عوامل مصنوعی قابل دسته‌بندی هستند.

عوامل محرک حس بینایی در سه دسته‌ی کلی عوامل طبیعی، اجسام و افراد دسته‌بندی شدند می‌توان به این نتیجه رسید که ادراکات حسی از خانه در سه دسته افراد، عوامل مصنوعی و عوامل طبیعی قابل دسته‌بندی هستند. از این میان می‌توان گفت که عوامل طبیعی بیشترین فراوانی و مطلوبیت را از ادراکات حسی به خود اختصاص می‌دهند.

نمودار ۱- دسته بندی عوامل موثر در تحریک حس های مختلف

باران از پنجره توصیف شده است. بوی باران شامل کدهایی مانند بوی خاک باران خورده هنگام سحر و استشمام بوی باران است. دیدن بارش باران و آب باران در هنگام شدت در باغچه نیز از کدهایی هستند که دلالت بر دیدن باران می کنند. مقوله ی برف به دو زیرمقوله ی دیدن برف و لمس برف قابل دسته بندی است. دیدن بارش برف از پنجره ی اتاق و اشاره به حیاط به عنوان محل جای دادن خاطرات برف بازی از مصادیق این مقوله هستند. در رعد و برق فقط به دیدن آن اکتفا شد و به نظر می رسد شنیدن صدای آن مغفول مانده است.

جهت شناسایی عوامل طبیعی، تحلیل محتوا بر روی مؤلفه های حاصل از طبیعت صورت پذیرفت. در این مبحث، عوامل جوی، فصول، حیوانات و گیاهان که در ادراک خانه مؤثر بودند، شناسایی شدند. عوامل جوی به مقولات باران، برف، رعد و برق، باد و نور خورشید قابل دسته بندی هستند.

کدهای مقوله ی باران، قابلیت دسته بندی در سه زیرمقوله ی صدای باران، بوی باران و دیدن باران را دارند. صدای باران با کدهایی مانند صدای برخورد قطرات باران به سقف آلاچیق، شنیدن صدای چکه ی قطرات باران در ناودان و شنیدن صدای دلنشین قطرات

صدای زوزه‌ی باد، صدای حرکت شاخه‌های درختان و به هم خوردن برگ‌ها در ساعات کم‌سر و صدای شب و دیدن طوفان از پنجره‌ی اتاق نیز کدهایی هستند که در زمینه‌ی مقوله‌ی باد بیان شده‌اند و می‌توان به دو زیرمقوله‌ی شنیدن صدای باد و دیدن اثرات آن طبقه‌بندی کرد.

یکی دیگر از مقولاتی که در زمینه‌ی عوامل جوی بیشترین مقدار جملات را به خود اختصاص می‌دهد، نور خورشید است که با جملات مختلف در متون قابل رؤیت است. نورگیر بودن دلیلی برای انتخاب این خانه و عامل بیدار شدن در صبح با انرژی زیاد، عامل دل‌باز بودن و تزریق حسی سرشار از نشاط شمرده شده و پرتوافکنی نور آفتاب روی گل‌ها و فرش‌ها و روشنایی حاصل از آن همواره به عنوان عاملی مؤثر در ادراک خانه تلقی شده است.

در مقوله‌ی فصول، در هر فصل به بوی فصول، دیدن فصول و لمس آن‌ها اشاره شده است. کدهایی مانند: بوی گل‌های رز کاشته شده توسط پدر از

ابتدای بهار تا انتهای تابستان، دیدن شکوفه‌های صورتی و سفید و درختان، زیبایی در تمام فصول (بهار: مشاهده زیبایی‌های خلقت)، صفا و زیبایی در تمام فصول سال (بهار: شکوفه‌های آلبالو و گیلاس و انتظار رسیدن آن‌ها در تابستان) و نشستن در تراس در فصل بهار دلالت بر فصل بهار دارد. همچنین روشنایی دلنشین ولی آزاردهنده از پنجره‌ها در بعد از ظهرهای سوزان تابستان، لذت بردن از خنکای شب‌های کویر با خوابیدن در حیاط، لذت و صف‌ناشدنی چیدن خرماهای تازه، زیرزمین محل فرار از روزهای گرم تابستان و نشستن در تراس در فصل تابستان دلالت بر فصل تابستان می‌کند. فصل زمستان نیز با جملاتی مانند بخار گرفتن شیشه‌های سرد آشپزخانه، مشاهده بلورهای زیبای برف هنگام بارش و روشنایی دلنشین از پنجره‌ها در روزهای سرد زمستان توصیف شده است.

از تم حیوانات، شنیدن صدای حیوانات و دیدن آن‌ها استخراج شده است. قرار دادن ظرف غذا برای گنجشک‌ها که جمع می‌شوند و آواز

خوشحالی سر می دهند، صدای پارس سگ همسایه و دیدن بازی گربه ها در محوطه از مصادیق ارتباط با حیوانات هستند.

جدول ۱- تحلیل محتوای مولفه های حاصل از طبیعت

واحد معنای فشرده شده	کد	زیرمقاله	مقاله	تم
<p>صدای برخورد قطرات باران به سقف آلاچیق</p> <p>شنیدن صدای چکه قطرات باران درناودان</p> <p>پنجره اتاق: شنیدن صدای دلنشین قطرات باران</p> <p>بوی خاک باران خورده هنگام سحر</p> <p>استشمام بوی باران</p> <p>دیدن بارش باران</p> <p>آیینیه کثیف ناشی از باران دم در</p> <p>پنجره اتاق: ابری بودن هوا و بارش باران،</p> <p>آب باران در هنگام شدت در باغچه</p> <p>دیدن بارش برف از پنجره اتاق</p> <p>حیاط: محل جای دادن خاطرات بسیار (برف بازی و ..)</p> <p>دیدن رعد و برق از پنجره اتاق</p> <p>زوزه باد</p> <p>صدای حرکت شاخه های درختان و به هم خوردن برگ ها در ساعات کم سر و صدای شب</p> <p>دیدن طوفان از پنجره اتاق</p> <p>نورگیر بودن: بیدار شدن در صبح با انرژی زیاد و به خواب رفتن در شب با فکری آرام</p> <p>نورگیری: تزریق حسی سرشار از نشاط</p> <p>روشن و دلپاز بودن به دلیل نورگیر بودن</p> <p>بازشدن پنجره، گشایش خورشید به روی اهل خانه</p> <p>بیدار شدن با طلوع آفتاب</p> <p>دلپازی و پرنور بودن: دلیل انتخاب خانه</p> <p>پنجره: نورگیری لذت بخش و دید به پارک</p> <p>پرتو افکنی نور آفتاب روی گل ها و فرش ها</p>	<p>- صدای برخورد باران به اجسام</p> <p>شنیدن صدای باران</p> <p>- شنیدن صدای باران</p> <p>بوی باران</p> <p>استشمام بوی باران</p> <p>دیدن بارش باران</p> <p>- دیدن اثر باران</p> <p>دیدن باران</p> <p>جمع شدن آب باران</p> <p>دیدن بارش برف</p> <p>برف بازی</p> <p>دیدن رعد و برق</p> <p>شنیدن صدای باد</p> <p>شنیدن صدای اثرات باد</p> <p>دیده شدن اثرات باد</p> <p>نورگیری و بیدار شدن</p> <p>نورگیری عامل نشاط</p> <p>دلپازی</p> <p>ورود نور به داخل خانه</p> <p>اثر طلوع</p> <p>پرنور بودن دلیل انتخاب خانه</p> <p>نورگیری</p> <p>تابش آفتاب در خانه</p>	<p>صدای باران</p> <p>بوی باران</p> <p>دیدن باران</p> <p>دیدن برف</p> <p>لمس برف</p> <p>دیدن رعد و برق</p> <p>صدای باد</p> <p>دیدن باد</p> <p>نور خورشید</p>	<p>عوامل جوی</p>	

			روشنایی دلنشین و گاه آزار دهنده	پنجره‌ها: روشنایی دلنشین ولی آزار دهنده در بعد از ظهرهای سوزناک تابستان
			روشنایی	پنجره اتاق: روشن کردن نور آفتاب در صبح،
			نورگیری	نورگیری خوب و چشم اندازهای مختلف
فصول	بهار	بوی بهار	بوی گل	بوی گل‌های رز کاشته شده توسط پدر از ابتدای بهار تا انتهای تابستان
			بوی گل یاس	بوی گل یاس آرامش بخش است
			دیدن شکوفه	دیدن شکوفه های صورتی و سفید و درختان زیبایی در تمام فصول (بهار: مشاهده زیبایی های خلقت
		دیدن زیبایی	حیاط: صفا و زیبایی در تمام فصول سال (بهار: شکوفه های آلبالو و گیلاس و انتظار رسیدن آنها در تابستان)	
		دیدن زیبایی در بهار	نشستن در تراس در فصول بهار و تابستان	
		لمس بهار	استفاده از هوای خوب	زیرزمین: محل فرار از روزهای گرم تابستان
	تابستان	لمس تابستان	گرمای تابستان	نشستن در تراس در فصل تابستان
			استفاده از هوای خوب	پنجره‌ها: روشنایی دلنشین ولی آزار دهنده در بعد از ظهرهای سوزناک تابستان
			نور و گرمای تابستان	خوابیدن در حیاط: لذت بردن از خنکای شبهای کوبیر
			استفاده از شبهای تابستان	شهریور: لذت وصف ناشدنی چیدن خرماي تازه
		چیدن خرماي تازه	بوی گل‌های رز کاشته شده توسط پدر از ابتدای بهار تا انتهای تابستان	
		بوی گل در تابستان	بوی گل در تابستان	حیاط کوچک با درخت توت که تابستان را رنگی دیگر می بخشد
زمستان	لمس زمستان	درخت توت	باغچه داخل حیاط در تابستان: گل‌های یاس	
		گل‌های یاس باغچه	پنجره‌ها: روشنایی دلنشین روزهای سرد زمستان	
	بهار گرفتن شیشه	بهار گرفتن شیشه های سرد آشپزخانه		
حیوانات	حیوانات	مشاهده بارش برف زمستان	مشاهده بلورهای زیبای برف هنگام بارش	
		شنیدن صدای سگ	صدای پارس سگ همسایه	
		شنیدن آواز گنجشک	قرار دادن ظرف غذا برای گنجشک‌ها: جمع می شوند و آواز خوشحالی سر می دهند.	
		دیدن گربه حیوانات	بازی گربه‌ها در محوطه	

گیاهان	داخل خانه (بالکن، راه پله، فضاهای داخلی)	ایجاد حس خوب	- حس خوب از گیاه	- حس خوب از گذاشتن گل و گیاه در بالکن	
			- حس شادی از پرورش گیاه در خانه	- گلهایی که خودم پرورش دادم: حس شادی	
			- استقبال با گیاهان در راه پله	- گلدان های زیبا و سرسبز راه پله	
			- خندیدن گلها	- گل های با طراوت گلخانه و بالکن که هر روز صبح به ما می خندند.	
		لمس گیاهان	- آب دادن و نوازش گیاهان	- آب دادن و نوازش گلهای سرتاسر خانه	
			- نسیم خنک با نزدیک شدن به گلها	- نزدیک شدن به گلها: نسیم خنک، روح خانه	
		دیدن گیاهان	- دیدن جزئیات برگ و شاخه انگور	- رشد برگ های انگور در تراس (ظرافت برگ های کوچک سبز میان شاخه های منظم و نمناک آن)	
			- دیدن گل	- دیدن گلهای مادر کنار بالکن	
		خارج از خانه (حیاط، محوطه، چشم انداز بیرونی)	ایجاد حس خوب (حس عمومی)	- حس خوب از دیدن پارک	- حس طراوت از پارک روبروی خانه
				- ایجاد حس خوب	- حس زنده بودن با سبزی و طراوت باغچه و گیاهان
دیدن گیاهان	- حس خوب		- آلاچیق و باغچه های سرسبز: لذت بخش		
	- دیدن از پنجره		- طبقات بالا: دید خوب از پنجره و بالکن		
	- دیدن در هنگام ورود		- زیبایی درختان و گلهای باغچه هنگام ورود		
	- دیدن درخت توت در تابستان		- حیاط کوچک با درخت توت که تابستان را رنگی دیگر می بخشد		
	- دیدن درختان و گل های حیاط		- درختان کاج و گل های رز و نسترن حیاط		
	- دیدن پارک روبرو		- پنجره: نورگیری لذت بخش و دید به پارک		
	- دیدن گیاهان		- درخت سیب، گیلان و گل های زیبای حیاط		
	- دیدن منظره جلوی خانه		- منظره زیبای جلوی خانه		
شنیدن صدای گیاهان	- شنیدن صدای شاخه های درختان	- صدای حرکت شاخه های درختان و به هم خوردن برگ ها در ساعات کم سر و صدای شب			

	حس زمان	دیدن رشد	- رشد درختان و گل‌ها در ۲۰ سال: رشد شخصیت من پایه پای هم
		دیدن تغییر و تحول	- باغچه داخل حیاط: دستخوش تغییر و تحول با هر فصل (تابستان: گل‌های یاس)

برشمرده شده‌اند.

خارج از خانه که شامل حیاط، محوطه و چشم‌انداز بیرونی می‌شود نیز با کدهایی مانند حس طراوت از پارک روبروی خانه، حس زنده بودن با سبزی و طراوت باغچه و گیاهان، درختان کاج و گل‌های رز و نسترن حیاط، صدای حرکت شاخه‌های درختان و به هم خوردن برگ‌ها در ساعات کم‌سر و صدای شب، زیبایی درختان و گل‌های باغچه هنگام ورود، رشد درختان و گل‌ها در ۲۰ سال هم‌چون رشد شخصیت من پایه‌پای هم و باغچه داخل حیاط: دستخوش تغییر و تحول با هر فصل و جملاتی مشابه این‌ها وصف شده‌اند.

نتیجه‌گیری

می‌توان به این نتیجه رسید که ادراکات حسی افراد از خانه در سه دسته شامل افراد، عوامل مصنوعی و عوامل طبیعی قابل دسته‌بندی هستند. از این میان می‌توان

گیاهان که از لحاظ کمی، بیشترین میزان کدها را به خود اختصاص داده‌اند، به دو دسته‌ی گیاهان داخل خانه و خارج از خانه دسته‌بندی شدند. زیرمقولات این دسته شامل لمس گیاهان، دیدن گیاهان، شنیدن صدای گیاهان، ایجاد حس خوب (حس عمومی) و حس زمان است. در داخل خانه که در این نوشتار شامل بالکن، راه‌پله و فضاهای داخلی است، کدهایی شامل حس خوب از گذاشتن گل و گیاه در بالکن، حس شادی از گل‌هایی که خودم پرورش دادم، گلدان‌های زیبا و سرسبز راه‌پله، گل‌های با طراوت گلخانه و بالکن که هر روز صبح به ما می‌خندند، آب دادن و نوازش گل‌های سرتاسر خانه، نسیم خنک هنگام نزدیک شدن به گل‌ها، رشد برگ‌های انگور در تراس (ظرافت برگ‌های کوچک سبز میان شاخه‌های منظم و نمناک آن) است و گیاهان مایه زیبایی، آرامش، شادی و مثبت‌اندیشی

خانه، عامل نشاط و انرژی برشمرده شده است. از این رو، امکان ایجاد نورگیری توسط نور خورشید در فضاهای داخلی خانه به گونه ای کنترل شده که در فصول گرم سال آزاردهنده نباشد، توصیه می شود.

وجود درختان و گل ها به عنوان عواملی که در فصول مختلف تجلیات متفاوتی دارند و احساس گذر زمان را متبادر می کنند، از عوامل مؤثر در ادراک خانه برشمرده شده اند. ایجاد امکان استفاده از فضاهای باز و نیمه باز مانند حیاط و تراس برای استفاده در اوقات مختلف روز و شب در فصول معتدل سال و تعبیه فضاهایی برای حضور پرندگان در آن ها می تواند در ایجاد غنای حسی خانه مؤثر باشد.

در فضاهای داخلی خانه، حضور گلدان های گل عاملی مؤثر در برقراری ارتباط با طبیعت است، به ویژه اینکه شخص خود در پرورش آن ها سهیم باشد. فضای ورودی خانه و راه پله ها مفصلی میان فضای بیرون و فضای داخلی خانه هستند. از این رو، تعبیه فضاهایی

گفت که عوامل طبیعی بیشترین فراوانی و مطلوبیت را از ادراکات حسی به خود اختصاص می دهند.

بنابراین با تمامی کاستی های موجود در خانه های معاصر، همچنان طبیعت نقش اصلی را در ادراک حسی مثبت از خانه ایفا می کند. این ادراک می تواند داخل خانه باشد که به صورت کامل تر و با همه قوای حسی قابل لمس است و یا اینکه در خارج از خانه باشد و قابلیت ارتباط بصری، شنیداری و بویایی را ایجاد کند. در هر حال، این مطالعه نشان می دهد که هرچه خانه ها در ارتباط با طبیعت دارای غنای حسی بیشتری باشند، در ایجاد حس خوب در ساکنان مؤثر خواهند بود.

عناصر کالبدی چون حیاط، بالکن، راه پله، گلخانه و پنجره نقش اساسی را در برقراری ارتباط با طبیعت ایفا می کنند. فراهم کردن امکان دیدن و لمس کردن نزولات جوی (برف، باران و باد) و شنیدن و بوییدن آثار آن ها به گونه ای مطلوب در القای حس خوب مؤثر است.

ورود نور خورشید از پنجره ها و تابش آن روی گیاهان و اجسام داخل

جهت استقرار گلدان در این فضاها در گیاهان و شنیدن صداهای حاصل از ادراک مطلوب از خانه بسیار تأثیرگذار است. آن‌ها، مانند صدای حرکت شاخه‌های درختان و به هم خوردن برگ‌ها در ساعات کم‌سر و صدای شب، در ارتباط با طبیعت مؤثر است.

در مورد فضاهای خارجی، وجود چشم‌اندازهای زیبا از حیاط، محوطه و حتی پارک‌های مجاور و استشمام بوی

ملاحظات اخلاقی:

حامی مالی: این پژوهش هیچ کمک مالی از سازمان‌های تأمین مالی دریافت نکرده است.

تعارض منافع: طبق اظهار نویسندگان، این مقاله تعارض منافع ندارد.

برگرفته از پایان نامه / رساله: این مقاله مستخرج از رساله/پایان نامه نمی باشد.

منابع

- داعی پور، زینب (۱۳۹۳). رابطه حضور طبیعت و حس تعلق در خانه های سنتی ایران، باغ نظر، دوره ۱۱، شماره ۳۰، صص ۴۹-۵۸.
- زبردستان، نجمه و موحد، خسرو و کشمیر (۱۳۹۶). هادی تبیین راهکارهای موثر در بکارگیری ادراکات حسی در فرایند طراحی معماری با رویکرد پدیده شناختی، مدیریت شهری دوره ۱۶ پاییز ۱۳۹۶ شماره ضمیمه ۴۸، صص ۲۴۵-۲۶۴.
- سرمدی، صفا و شاهچراغی، آزاده و کریمی فرد لیلا (۱۳۹۹). فرایند ادراک منظر بر پایه ادراکات حسی و عقلی، نشریه باغ نظر، شماره ۱۷ (۸۸)، مهر ۱۳۹۹، صص ۲۷-۳۸.
- سلجی، نفیسه و سجادزاده، حسن و خان محمدی، مرجان و سرخوش، فائقه (۱۴۰۰). نقش مولفه جای گشت در ارتقای ادراک و کیفیت سکونت در خانه های تاریخی تبریز. دو فصلنامه اندیشه معماری، سال پنجم، شماره نهم، بهار و تابستان ۱۴۰۰، صص ۱۵۰-۱۶۵.
- شجاعی، عاطفه و سعدوندی، - ابروانی، محمود و خدایناهی، محمد کریم (۱۳۷۹). روانشناسی احساس و ادراک، تهران: سمت.
- ایمان، محمدتقی و نوشادی، محمدرضا (۱۳۹۰). تحلیل محتوای کیفی، مجله پژوهش، سال سوم، شماره ۲، صص ۱۵-۴۴.
- پاکزاد، جهانشاه و بزرگ، حمیده (۱۳۹۱). الفبای روانشناسی محیط برای طراحان، تهران: انتشارات آرمانشهر.
- بنتلی، ای یین و همکاران (۱۳۸۵). محیط های پاسخده، ترجمه مصطفی بهزادفر. تهران: انتشارات دانشگاه علم و صنعت.
- حمزه نژاد، مهدی و دشتی، مینا (۱۳۹۵). بررسی خانه های سنتی ایرانی از منظر پدیدارشناسان و سنت گرایان معنوی، نشریه نقش جهان، شماره ۲-۶، صص ۲۴-۳۵.
- دامیار، زینب و زارع، لایلا و طلایی، آویده و مختاباد امرئی، مصطفی (۱۴۰۲). ادراک معانی و عوامل معنا ساز خانه های سنتی دوره قاجار یزد با نشانه شناسی فرهنگی، مجله گردشگری فرهنگ، ۴ (۱۴)، پاییز ۱۴۰۲، صص ۶-۱۷.

- مهدی (۱۳۹۵). بازخوانی حس تعلق به مکان در خانه های اهواز، دومین کنفرانس سالانه پژوهش های معماری، شهرسازی و مدیریت شهری، تهران، ایران
- شولتز، کریستیان نوربرگ (۱۳۸۸). روح مکان به سوی پدیدارشناسی معماری، ترجمه محمدرضا شیرازی، تهران: رخ داد نو.
- صالح نیا، مجید و نیرومند شیشوان، مهدیه (۱۳۹۷). تبیین نقش مولفه های منظر حسی بر حواس در کیفیت ادراک حسی محیطی گذر ارگ جدید تبریز، مطالعات شهر ایرانی اسلامی، دوره ۸، شماره ۳۱، صص ۱۹-۳۱.
- صداقت، زهرا (۱۳۹۶). سنجش غنای حسی فضاهاى شهری: معرفی یک چارچوب تحلیلی، مجله صدف، دوره ۲۷، شماره ۷۶، صص ۷۳-۸۸.
- عباسی، زهرا و حبیب، فرح و مختاباد امری سید مصطفی (۱۳۹۴). تدوین اصول و معیارهای ادراک فضایی در معماری بازارهای سنتی ایران، مجله مدیریت شهری، شماره ۳۹، تابستان ۹۴، صص ۲۹۱-۳۱۶.
- فلاح، محمدصادق (۱۳۸۵). مفهوم حس مکان و عوامل شکل دهنده آن. نشریه هنرهای زیبا، شماره ۲۶، صص ۵۷-۶۶
- گلابی، بایزید و بایزیدی، قادر و طهماسبی ارسلان و سبحانی، جلیل (۱۳۹۸). پدیدار شناسی ادراک حسی و تجربه ادراکی خانه بومی (مطالعه موردی مدبق خانه های منطقه موکریان)، فصلنامه مطالعات برنامه ریزی سکونتگاههای انسانی، دوره ۱۴، شماره ۴ (پیاپی ۴۹)، زمستان ۱۳۹۸، صص ۹۱۳-۹۲۹.
- لک، آزاده و جلالیان، سحر (۱۳۹۷). تجربه معنای مکان فضای شهری: کاربرد تحلیل محتوای کیفی در کشف معنای "باغ فردوس"، دو فصلنامه معماری ایرانی، شماره ۱۳، بهار و تابستان ۹۷.
- لینچ، کوین (۱۳۷۶). تئوری شکل شهر، ترجمه: سید حسین بحرینی، تهران: موسسه چاپ و انتشارات دانشگاه تهران.
- وانگ، دیوید و گروت، لیندا (۱۳۸۵). روش های تحقیق در معماری، مترجم: علیرضا عینی فر، تهران: موسسه چاپ و انتشارات دانشگاه تهران
- Asghari, M (2015).

- Merlopony's phenomenological approach to the relationship between art and body. Scientific Journal of Pazhuhesh-e Honar, Isfahan University of Art, 5(10), 1-10.
- Hall, Edward. T. (2013). Hidden next. Translated by Manouchehr Tabibian, Seventh Edition. Tehran University Press. Tehran. (In Persian).
 - Hopp, W. (2012). "Perception". The Routledge Companion to Phenomenology. Edited by Sebastian Luft and Soren Overgaard, New York and London: Routledge. -
 - Hsieh, Hsiu- Fang, Shanon, Sara E, "Three Approaches to Content Analysis", Qualitativr Health Research, vol. 15, No.9, 2005.
 - Lynch Kevin.(1976). Managing the Sense of a Region ,The MITpress.